

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

SKÖTSELPLAN

2018-12-06

Dnr 511-2361-2018
Obj nr 10-02-058

Skötselplan för naturreservatet Utklippan

Karlskrona kommun

Planförfattare: Lars-Göran Olsén, Jenny Hertzman

Beställningsadress: www.lansstyrelsen.se/blekinge

Copyright: Länsstyrelsen i Blekinge län

Omslagsbild: *Fyren på Utklippan.*

Foto: Cecilia Serrby, 2006-06-08

Innehållsförteckning

1 SYFTET MED NATURRESERVATET	4
2 BESKRIVNING AV OMRÅDET	4
2.1 ADMINISTRATIVA DATA.....	4
2.2 HISTORISK OCH NUVARANDE MARKANVÄNDNING	7
2.3 OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN	11
2.3.1 Geovetenskapliga bevarandevärden.....	11
2.3.2 Biologiska bevarandevärden.....	11
2.3.3 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	12
2.3.4 Intressen för friluftslivet	12
3 REFERENSER	13
4 PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	14
4.1 GENERELLA RIKTLINJER.....	14
4.2 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN	14
5 MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	14
5.1 SKÖTSELOMRÅDE 1. LANDOMRÅDEN DÄR SKÖTSEL SKER AV BUSK- OCH TRÄDSKIKTET.....	14
5.1.1 Delområde 1a-b	14
5.2 SKÖTSELOMRÅDE 2. LANDOMRÅDEN MED FRI UTVECKLING – DEGERHUVUDET OCH SMÅSKÄR.	15
5.3 SKÖTSELOMRÅDE 3. BYGGNADER OCH TOMTMARK.....	16
5.4 SKÖTSELOMRÅDE 4. VATTENOMRÅDEN	16
6 FRILUFTSLIV OCH TURISM.....	17
6.1 BESKRIVNING.....	17
6.2 ÖVERGRIPANDE MÅL	17
6.3 ANLÄGGNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET	18
7 UTMÄRKNING AV RESERVATSGRÄNS.....	18
8 BRÄNDER OCH BRANDBEKÄMPNING	18
9 JAKT /JAKT OCH FISKE	18
10 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	19
10.1 TILLSYN ÖVER FÖRESKRIFTER.....	19
10.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	19
10.3 DOKUMENTATION AV SKÖTSELÅTGÄRDER	19
11 KOSTNADER OCH FINANSIERING	19
12 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE	20
SKÖTSELÅTGÄRDER	20

BILAGA

Bilaga 1: Reservatets gränser

Bilaga 2: Skötselområden

Bilaga 3: Naturtyper i Natura 2000

Bilaga 4: Forn- och kulturlämningskarta

1 Syftet med naturreservatet

Enligt beslutet 1988-03-07 var syftet att ”skydda ett område med stora naturvetenskapliga värden, att tillgodose möjligheterna till biologisk forskning samt att trygga tillgången till en gästhamn av såväl nationell som internationell betydelse”. Syftet grundade sig på öarnas zoologiska, geologiska, ekologiska, marinbiologiska och botaniska värden samt betydelse för friluftslivet.

Nytt syfte som ska gälla för hela naturreservatet är att:

- bevara, vidareutveckla och vårda värdefulla naturmiljöer, både på land och i marin miljö, med särskilt fokus på de i naturreservatet förekommande Natura 2000-naturtyperna samt prioriterade strukturer och funktioner.
- bevara biologisk mångfald i naturreservatets land- och havsmiljöer, omfattande bland annat skär och små öar, hållmarker, gräsmarker, småvatten, stränder, vegetationsklädda hård- och mjukbottnar. Populationer av marina arter ska stärkas och bevaras liksom deras genetiska diversitet.
- skydda livsmiljöer för skyddsvärda arter som tumlare, grönläckig padda, strandpadda, silvertärna, ejder och tordmule.
- skydda den rika förekomsten av blåmusslor och säkerställa de ekosystemtjänster som är förknippade med dem.
- skydda de artificiella rev som utgörs av vrak eller lämningar vilka samtidigt är marinarkeologiskt intressanta.
- bevara områdets geologiska värden, bestående av såväl terrestra som akvatiska lämningar, med bland annat glaciala och postglaciala spår samt geologiska formationer som uppkommit genom djupvittring.
- Områdets betydelse som reproduktions- och uppväxtområde för marina djurarter ska skyddas och kunna fungera som spridningskälla för marina arter och gener till omkringliggande marina miljöer.
- Områdets låga grad av påverkan i havsmiljön och områdets ostörda prägel ska behållas.
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behov av områden för friluftslivet i form av en skyddad hamn.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Utklippan
Objektnummer	10-02-058
Skyddsform	Naturreservat
Beslutsdatum	2018-12-06
Natura 2000 beteckning	SE 0410040
Totalareal (ha)	5168 ha.
Landareal (ha)	12 ha
Vattenareal (ha)	5156 ha

Natura 2000 areal (gällande)	118 ha
Natura 2000 areal (enligt förslag)	5168 ha
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen
Kommun	Karlskrona
Lägesbeskrivning	Den sydöstligaste ögruppen i Sverige, Karlskrona skärgård belägen 8 km SSV Utlängan
Sakägare	Statens Fastighetsverk, Sjöfartsverket, Svenska kryssarklubben, Karlskrona Ornitologiska klubb, Utklippan Hamn och vandrarhem AB
Fastigheter	Utklippan 1:1
Servitut	Sjöfartsverket innehar Utklippans fyr och tillhörande anläggningar inkl. fästningsverk, detektorbod, signalkanon, antennmast och balansnät.
Samfälligheter	-
Nyttjanderätter /Hysesavtal	Karlskrona ornitologiska klubb, Svenska kryssarklubben, Utklippan Hamn och vandrarhem AB.
Naturtyper	
Natura 2000 (enligt förslag)	<i>Skär och små öar i Östersjön</i> (1620) 115 ha varav 105 ha är vattenområde. Rev (1170) 5050 ha, där största delen består av blåmusselbankar (<i>biogent rev</i> 1171), och där även undertypen rev med dominans av ålgräs/marina kärlväxter (1177) förekommer.
Helcom HUB (Helcom underwater habitat)	Helcom HUB hårbotten (A) eller blandbotten (M) med blåmusslor (A/M.1.E.1) och blås- och sågtång (A/M.1.C.1) samt inslag av sandbotten (J). Vissa hårbottnar hyser även rödalger A.1.C 2-3/5 eller annuella alger A.1.S.
Prioriterade bevarandevärden	
Markslag	Hällmarker, hällkar, buskmarker, rev och andra hårbottnar samt mjukbottnar.
Naturtyper	Rev varav stora delar utgörs av underliggande naturtyp <i>biogena rev</i> , dvs blåmusslor, <i>Skär och små öar i Östersjön</i> , blås- och sågtångsbälten, kärlväxtängar med ålgräs och hårsärv.
Strukturer	Hällkar, rev med blåmusslor, blås- och sågtångsbälten samt kärlväxtängar.
Funktioner	Rastplats för flyttande fågel - flyttfågel-forskning i form av ringmärkning, övervintningsplatser för groddjur. Uppehållsplatser för säl, främst gråsäl. Blåmusslorna fyller en

	viktig funktion/ekosystemtjänst genom att de filtrerar vattnet. Tångbälten utgör en viktig livsmiljö för många andra organismer.
Arter Nationellt rödlistade arter	<u>Groddjur</u> : grönfläckig padda (VU), strandpadda (VU), långbensgroda (VU). <u>Fåglar</u> : alfågel (EN), ejder (VU), gråtrut (VU), svärta (NT), silltrut (NT), tobisgrissla (NT). <u>Fisk</u> : ål (CR), torsk (VU). <u>Däggdjur</u> : tumlare (CR)
Rödlistade arter, Helcom	<u>Fåglar</u> : ejder (VU), silltrut (VU), svärta (VU), alfågel (EN). <u>Fisk</u> : torsk (VU), tånglake (NT), lax (VU), öring (VU), ål (CR). <u>Däggdjur</u> : tumlare (CR), knubbsäl (VU).
Rödlistade biotoper, Helcom	Rev (VU).
Arter enligt EU:s Habitatdirektiv: Annex 2 Bilaga 4	Gråsäl, knubbsäl, tumlare Grönfläckig padda, strandpadda, långbensgroda.
Arter enligt EU:s Fågeldirektiv:	Silvertärna, ejder, svärta, skärnsnäppa, silltrut, gråtrut, tordmule.
Övriga ovanliga arter och signalarter	Tandpuppsnäcka och nordtrampört samt skalbaggar <i>Rhyzobius litura</i> och <i>Licinus depressus</i>
	Rödlistekategorier: CR= akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = missgynnad, LC = livskraftig
Kulturmiljöer	Befäst fyrbyggnad med fyrvaktarsamhälle, tomtningar, båtkåsar, vrak och begravningsplats.
Friluftsliv	• Naturlighet • Kulturhistoria • Besöksobjekt • Landskapsbild • Båtliv och fiske • Fågel- och sälskådning
Övrigt	Forskning om flyttande fåglar samt ringmärkning. Groddjursforskning. Övervakning av sälbestånd. Marin övervakning och uppföljning.

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Topografi, berggrund och jordarter

Reservatet utgörs av Utklipporna, som är den sydöstligaste ögruppen i Torhamns skärgård och i Sverige. I reservatet ingår huvudöarna Norraskär och Södraskär, den mindre ön Degerhuvudet, angränsande skär samt ett större vattenområde med grundområdena Rosenklintsgrundet, Holmebådan, Norra och Västra kullen. Berggrunden består av granit. Genom inlandsisens rörelser har olika typer av riktningselement såsom isräfflor, parabelriss och månär bildats på rundhällarna. Håligheter längs sprickor har troligen bildats genom kemisk djupvittring i ett varmare klimat för länge sedan. Stora delar av öarna består av kala berghällar. På Norraskär, liksom på Degerhuvudet, finns ett klapperstensfält. Där det finns jord är den sandig till grusig. I fyrträdgården på Södraskär finns lite bättre jord och där finns också den ena av de tre färskvattenbrunnarna på ön. På Norraskär finns en liten källa.

Norra delen av Södraskär. Ytformer i berggrunden som troligen bildats genom kemisk djupvittring av berggrunden längs sprickor. 2009-08-19

Foto: Lars-Göran Olsén

Markhistoria

På öarna finns tomtningar som visar att de har varit bebodda i äldre tider. På de tidigaste kända skisserna finns anteckningar om stångmärken för sjöfarten. De tidigaste officiella anteckningarna om en fyranordning är från 1696. År 1789 byggdes en vippfyr på Utklippan som tändes vid behov av lotsarna på Hästholmen. Under Napoleonkriget uppfördes två 2,5 m höga torn med kolgrytor för att säkra transporterna av svenska trupper. Orsaken till att man byggde två torn var att man inte skulle förväxla Utklippan med Ölands södra udde där det fanns en enkel fyr. Den nuvarande fyrbyggnaden uppfördes 1839-44 med signaltorn och försvarsbyggnad vilket gör Utklippans fyr unik. I försvarsbyggnaden förlades 20 man och där fanns 4 kanoner. 1870 revs det ursprungliga fyrtornet och ersattes av den nuvarande 31 m höga

Heidenstamfyren. Ljudsignaler vid dimma användes från 1850, med hjälp av en malmklocka. Den ersattes av de två signalkanonerna från 1895 varav en fortfarande står kvar på Södraskär. 1859 byggde flottan en optisk telegraflinje, Utklippan – Utlängen – Hästholmen – Kungsholms fort, som var i drift fram till 1866. För att sköta fyren byggdes bostäder för fyrmästare och tre fyrvaktare med familjer. Till sin försörjning hade man en köksträdgård, kor, får, grisar, höns, ankor och gäss.

Utsikt mot norr från fyren med fyrvaktarbostäderna, ytterhamnen och den sprängda hamnen på Norraskär. 2006-06-06 Foto: Cecilia Serrby

Den sprängda hamnen på Norraskär byggdes som nödhjälpsarbete 1937-1942 för att fungera som nödhamn för fiskare. 1972 automatiserades fyren och fyrapersonalen fick flytta iland.

Översiktlig vegetationsbeskrivning

Utklipporna har endast ett fåtal träd av knäckepil, hagtorn och lågvuxen apel. Träden är präglade av vindarna och några växer i skydd av stenblock eller i bergssprickor. På Norraskär finns buskage av slån som hade brett ut sig så att röjningar behövde göras hösten 2009. Markerna gödslas av fågelspillning vilket påverkar vegetationen. Bland typiska växter märks kupandmat (i hällkar), fackelblomster, vitblåra, styvmorsviol, nässelsnärja, bitterkrassing, sodaört, strandkål och nordtrampört. Den sistnämnda har sin enda kända förekomst i Blekinge på Utklippan. På hårbottenarna runt Utklipporna finns vidsträckta blås- och sågtångsbälten från ytan och ner till 7,0m djup. Blås- och sågtångsbältena är av mycket stor betydelse för det marina djurlivet.

Karlskrona Ornitologiska Klubb skickade i maj och september 2008 skrivelser till Länsstyrelsen och påpekade att på Norraskär hade buskagen av slån och hagtorn ökat sin utbredning fyra-fem gånger jämfört med när reservatet bildades 1988. På Södraskär höll fyrträdgården på att växa igen på grund av en ökad utbredning av videsnår som etablerats på ön i sen tid. Syrén och nyponros har ökat i torrängarna, och vresrosorna väster om fyren täckte 2008 en tre gånger så stor yta som 20 år tidigare. Våren 2009 beslutade länsstyrelsen att man skulle ändra i skötselplanen för att kunna göra röjningar i buskskiktet på öarna samt att ett lätt bete av får ska kunna ske på Norraskär efter den 1 augusti. På hösten 2009 restaurerades buskskiktet till en liknande utbredning som när reservatet bildades

Djurliv

Utklipporna är genom sitt läge längst i sydost viktig lokal för flyttande fåglar dels som ledmärke innan passagen över Östersjön och dels som rastlokal. Tångbälten och musselbankar är viktiga miljöer för födosökande sjöfåglar, och i buskmarkerna och strandvallarna hittar andra fåglar föda. Ringmärkning av fåglar har pågått sedan 1964. Buskarna är viktiga miljöer för den tidigare rödlistade tandpuppsnäcken som i Blekinge bara är känd från Utklippan (Norraskär) och Hanö.

Öarna är också en mycket viktig lokal för groddjuren gröNFLäckig padda, strandpadda, vanlig padda, långbensgroda och mindre vattensalamander. Den första kända noterade uppgiften om groddjuren på Utklipporna är Alma Falks beskrivning från 1926, *"Ur vattensamlingarna stiger grodornas entonigt ihållande men på ett sällsamt sätt fascinerande kärlekssång."* Under 1980-talet minskade antalet gröNFLäckiga paddor och vad man vet så dog den sista hannen ca 1987-1988. Kvar fanns då endast ett mindre antal äldre honor. 1994 gjordes utplanteringar av 10 vuxna hanar och 100 unga djur som hämtats från Limhamns kalkbrott. Därefter har populationen ökat kraftigt och uppskattades 2009 till 750 vuxna individer. Det är därmed den individrikaste och viktigaste populationen av arten i landet. Hur stor en stabil populationsstorlek på Utklipporna för gröNFLäckig padda är dock inte fastställt, eller om en genetisk variation kan bibehållas utan genutbyte i frånvaro av närliggande lokaler i Karlskronskärgården. GröNFLäckig padda har även setts i havet vid Utklipporna. Fiskare har fått gröNFLäckiga paddor i nät i vattenområdet norr om öarna. Från Danmark finns flera observationer av simmande gröNFLäckiga paddor. Den 24 maj 1980 hittades en gröNFLäckig padda på 6 m djup vid Gudhjem på Bornholm. På ena bakbenet satt en ca 1 cm stor blåmussla vilket tyder på att den vistats en tid i vattnet. Vilken betydelse vattenområdet runt Utklipporna har för gröNFLäckig padda är inte utrett.

Runt öarna och i lågt liggande hållkar förekommer tånglake, som tidigare varit rödlistad. Degerhuvudet är ett populärt skär för vilande gråsälar och knubbsälar. På Degerhuvudet förekommer dessutom vissa år häckning av den tidigare rödlistade tordmulen.

Marina områden

Havsmiljön kring öarna är genom sin orördhet av stort marinbiologiskt värde. I den marina delen av reservatet ingår grundområdena Rosensklintsgrunden, Holmebådan och Kullen samt mellanliggande områden. Hårdbottnar är vanliga men även sand och grus täcker stora ytor. De exponerade marina områdena har en väl utvecklad vegetation av blås- och sågtång ner till ca 7 m djup. Rödalger, ullsläke, fjäderslick, gaffeltång och kilrödblåd (rödtång) dominerar var för sig eller tillsammans på 1/3 av de undersökta lokalerna. Sydöst om Södraskär finns mindre förekomster av kärlväxterna ålgräs och hårsärv.

Den nu utvidgade delen, som bland annat omfattar reven Utmyringen och Slåthäll, uppvisar höga marina naturvärden med sammanhängande friska tångbälten och täta bestånd av blåmusslor. Naturvärdet bedöms vara högt med avseende på kriterierna artrikedom/variation, orördhet/naturlighet, representativitet, ekologisk funktion samt förekomst av prioriterade naturtyper/hotade biotoper.

Bottensubstratet följer djupgradienten, det vill säga ju större djup, desto mer finkornigt substrat och sand dominerar från 20-25 meter. Evertebrater som förekommer (förutom blåmussla) är nässeldjur av släktet *Laomedea*, slät havstulpan samt mossdjuret *Electra crustulenta*. Rödalger i området domineras av fjäderslick, kräkel och rödblåd. Sågtång noteras på drygt 10 meters djup, men förekomsten av tång är sparsam vilket kan förklaras av vågexponeringen. Öronmanet och tusensnäckor finns liksom smörbultsfiskar. Ingen inventering riktad mot fisk har genomförts på senare tid.

Blåmusslor täcker 60-90 % av bottenytan på djup mellan 10 till 19 meter. Rev med blåmusslor kan fungera som särskilt viktiga miljöer för biodiversitet, eftersom de erbjuder såväl substrat som skydd för fisk och andra organismer. Blåmussla är en viktig födoresurs för bland annat ejder och alfågel. Dessa fågelarter har minskat tydligt de senaste 20 åren vilket kan vara kopplat till kvaliteten på deras huvudsakliga födoresurs, blåmusslor. Blåmusslor har en viktig funktion i ekosystemet eftersom de är filtrerare och "renar" vattnet från näringsämnen, vilket minskar effekter av övergödning. Denna ekosystemtjänst är av stor vikt för Östersjöns miljöstatus.

Gråsäl har en stark population i området och ses ofta vila på Degerhuvudet och klipporna där omkring. Knubbsäl ses ibland. Inventeringar visar att tumlare rör sig i området. Östersjöpopulationerna av såväl knubbsäl som tumlare är akut hotade.

Blåstångbälte. 2009-089-19

Foto: Ingegerd Erlandsson

Nuvarande mark- och vattenanvändning

Efter att fyren automatiserades 1972 finns ingen bofast befolkning på öarna. Fästningsverk med fyren och fyrvaktarsamhället är statligt byggnadsminne. Utklipporna med omgivande vatten blev naturreservat 1988. Karlskrona Ornitologiska klubb har lokaler för ringmärkning och ringmärkningspersonal i en av byggnaderna. Utklippan Hamn och vandrarhem AB driver ett vandrarhem, restaurang samt gästhamnen på Norraskär.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Geovetenskapliga bevarandevärden

På norra delen av Södraskär finns håligheter längs sprickor som troligen har bildats genom kemisk djupvittring i ett varmare klimat för länge sedan. På Norraskär och Degerhuvudet finns klapperstensfält.

2.3.2 Biologiska bevarandevärden

Öarnas buskmarker är viktiga för häckande fåglar, och som rastplats för sträckande fågel. På Norraskär finns en population av tandpuppsnäcka som lever i strandnära buskage. Några av hållkaren är viktiga för groddjuren som fortplantar sig där. Tångbälten och marina kärlväxter bildar viktiga strukturer där många djurarter kan leva. Blåmusselbankar utgör dessutom en viktig födokälla för dykänder.

Vetenskapliga naturvärden består av att:

- Karlskrona Ornitologiska klubb har utfört regelbundna och systematiska studier av flyttfågelsträcket sedan 1964.
- Studier av groddjuren har pågått sedan 1979 (Gunnar Strömberg m fl).

- Antal individer av gråsäl har räknats på Utklippan sedan 2006 av Karlskrona Ornitologiska klubb.

Inventeringar av det marina området utfördes 2007-2009 för att ge underlag för en utvidgning av det befintliga naturreservatet samt för ge området status som ett marint naturreservat.

Linnéuniversitet inventerade år 2015 ett marint område runt det befintliga naturreservatet Utklippan. Inventeringen visade att området (den nu aktuella utvidgningen) har mycket höga tätheter av blåmusslor vilket ligger till grund för beslutet om utvidgning.

Förekommande naturtyper inom Natura 2000 i det befintliga naturreservatet är enligt länsstyrelsens basinventering *Skär och små öar i Östersjön* samt *Rev*.

2.3.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

- Den befästa fyren med tillhörande bostäder för personalen. Signalkanonen på Lagehall är från 1896. Fyren är statligt byggnadsminne sedan 1935. Enligt regeringsbeslut utvidgades byggnadsminnet 1994-01-27 till att även omfatta fyrvaktarsamhällets byggnader och militärbaracken.
- Fasta fornlämningar i form av tomtningar och båtläningar/båtkåsor på Södraskär och Norraskär. Lämningar efter ett fiskeläger och begravningsplats på Södraskär samt vrak i det marina området.
- Den sprängda hamnen på Norraskär som byggdes med hjälp av Arbetskommissionen för att fungera som nödhamn åt fiskarna.

2.3.4 Intressen för friluftslivet

Utklippan har ett stort värde för det båtburna friluftslivet. För att komma till öarna får man åka med egen båt, åka med organiserade turer när sådana finns eller betala någon som kan köra fram och tillbaka. På Norraskär finns en väl skyddad hamn med inlopp från väster och öster. I anslutning till hamnen finns tre små servicebyggnader med färskvatten, bastu, torrdass, miljöstation och soptunnor. Utklippan Hamn och vandrahem AB driver ett vandrарhem och en restaurang på Södraskär, i de gamla fyrvaktarebostäderna. Många besökare övernattar dock på egen båt i gästhamnen. Tältning är tillåtet på angiven plats.

Karlskrona ornitologiska förening har lokaler för ringmärkning, samt för övernattning av ringmärkare och andra fågelskådare, i fyrvaktarbostället. Förutom fågelstudier finns en god möjlighet att få se gröNFLäckig padda och med lite tur även stinkpadda och långbensgroda på Utklipporna. På Degerhuvudet och andra småskär ligger ofta gråsäl och knubbsäl väl synliga.

3 Referenser

Litteratur

- Falk, Alma. 1926. Yttersta utposten. I *Blekinge bygder* sid 22-30. Blekinge Hembygdsförenings årsbok 1926.
- Linnéuniversitetet 2015. Inventering och kartläggning av blåmusselbottnar i Blekinge hösten 2015. Rapport 2015:2. Länsstyrelsen i Blekinge län.
- Nilsson, J. 2010. Marin inventering vid Utklippans naturreservat i Blekinge, oktober 2009. Rapport 2010:08. Länsstyrelsen i Blekinge län.
- Widgren, Åke. Floran på Utklippan. Blekinges Natur Årsbok 1999.
- Wiren, M. 2009. Utklippan Grönfläckig padda (*bufo viridis variabilis*) 2007 – 2009. Populationen, konditionen och habitatet. Rapport 2010:05. Länsstyrelsen i Blekinge län.

Kartor

Riksantikvarieämbetet, utskriftskarta från

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/printmap.html>

4 Planerad markanvändning och skötsel

4.1 Generella riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och florán sparas såsom äldre buskar.

Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att störning på häckande och sträckande fågel samt övrigt djurliv minimeras.

Kulturrehistoriska lämningar och kulturmiljöer ska bevaras och åskådliggöras. Detta sker praktiskt genom att de hålls fria från uppväxande sly och buskar.

4.2 Indelning i skötselområden

Naturreservatet har delats in i 4 skötselområden som i sin tur delas in i delområden med liknande skötsel. Avgränsningen av skötselområdena framgår av bifogad skötselplanekarta/kartor, se bilaga 2.

Skötselområde 1. Landområden där skötsel sker av busk- och trädskiktet.

Skötselområde 2. Landområden med fri utveckling – Degerhuvudet och småskären.

Skötselområde 3. Mark runt byggnaderna.

Skötselområde 4. Vattenområden

5 Mål och åtgärder för skötselområden

5.1 Skötselområde 1. Landområden där skötsel sker av busk- och trädskiktet.

Areal: 8,3 ha, varav

delområde 1a: 3,6 ha. *Södraskär*

delområde 1b: 4,7 ha. *Norraskär*

5.1.1 Delområde 1a-b

Beskrivning

Delområde 1a: Södraskär

Södraskär är en låg klippö med befäst fyr och bevarat fyrsamhälle. De mer naturliga delarna ingår i skötselområdet medan de av fyrsamhället påverkade ytorna runt husen och ner mot hamnen bildar ett eget skötselområde (se skötselområde 3a och b). Ön består av hållmarker, blockiga områden och torrängar och några små fuktiga stråk. I sydöstra delen av ön är marken sandig. I den sydvästra hållmarken finns några hållkar som är viktiga lekplatser för grönfläckig padda och strandpadda. I den blockiga stranden på västra sidan växer strandkål. På Södraskär finns fasta fornlämningar i form av lämningar av ett fiskeläger med tomtningar, båtlänning/båtkås och begravningsplats.

Delområde 1b: Norraskär

Norraskär är en låg klippö med öppna torrängar samt spridda buskage av slån och hagtorn. I skötselområdet ingår ett litet skär i den yttre hamnbassängen (Hamnskär) medan den rektangulära hamnen och dess närmaste omgivning utgör ett eget skötselområde (se skötselområde 3c). På öns krön och på östra sidan finns mindre klapperstensfält. På klipporna finns hållkar där groddjuren kan fortplanta sig. Buskarna är viktiga skydd för rastande och häckande fåglar och för tandpuppsnäcken som i Blekinge bara finns här och på Hanö. På Norraskär finns fasta fornlämningar i form av tomtningar och två båtlämningar. På västra sidan av ön, skyddad från havet av en klippa, står de tjocka stenväggarna av ett litet hus.

Bevarandemål

- Arealen *Skär och små öar i Östersjön* utgör minst 115 ha.
- De naturliga förutsättningarna för att gröNFLäckig padda, strandpadda och långbensgroda ska kunna fortplanta sig och leva på Utklipporna ska bevaras.
- Antalet honor av gröNFLäckig padda är fler än 100 stycken och att det finns en god balans mellan antalet honor och hannar.
- Busk- och trädskiktet består av spridda buskar och mindre buskage.
- Rödlistade och andra skyddsvärda arter som till exempel tandpuppsnäcka ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus.
- Kulturhistoriska lämningar såsom tomtningar och båtlämningar/båtkåsar ska bevaras, underhållas och åskådliggöras.

Skötselåtgärder

- Röjning av buskar och sly av igenväxningskaraktär.
- Norraskär kan vid behov betas med får efter den 1 augusti.
- Strandstädning.

5.2 Skötselområde 2. Landområden med fri utveckling – Degerhuvudet och småskären.

Areal: 1,3 ha.

Beskrivning

Små låga och kala skär som överspolas vid hårt väder. På Degerhuvudet finns ett mindre klapperstensfält.

Bevarandemål

- Skären utvecklas med naturlig dynamik.
- Grå- och knubbsäl ska ha störningsfria viloplatser inom reservatet (enligt Föreskrifterna för reservatet är det förbjudet att otillbörligt störa djurlivet).
- De naturliga förutsättningarna för att tordmule ska kunna häcka ska bevaras.

Skötselåtgärder

- Strandstädning.

5.3 Skötselområde 3. Mark runt byggnaderna.

Areal: 2 ha, varav

delområde 3a: 1,3 ha. *Södraskär*

delområde 3b: 0,05 ha. *Köksträdgården på Södraskär*

delområde 3c: 0,7 ha. *Hamnområdet på Norraskär*

Beskrivning

delområde 3a: 1,3 ha. *Södraskär*

I närområdet runt husen, fyren och ner till småbåtsbryggan finns gräsmarker med spridda buskar och mindre hållmarker. Mellan husen står flera rastmöbler av trä. Flera stigar går mellan husen, ner till bryggan och tilläggningsplatsen vid västra piren. Vid norra stranden är klipporna mjukt rundade på ett sätt som kan ha sitt ursprung i kemisk vittring av berget längs sprickor. Där finns också en jättegröta som kallas för Häxkitteln.

delområde 3b: 0,05 ha. *Köksträdgården på Södraskär*

I en med stenmur inhägnad bergsvacka har jorden förbättrats med tång och använts som köksträdgård där man odlade grönsaker och blommor. Numera finns buskar längs stenmuren. Köksträdgården har en viktig funktion vid ringmärkning av fågel, där man fångar individer som ska art- och könsbestämmas, mätas, ringmärkas och därefter släppas.

delområde 3c: 0,7 ha. *Hamnområdet på Norraskär*

Området består av uppfylld plan mark längs kajkanterna runt hamnbassängen, kanalerna och runt slipen samt upp till vinschen och mindre områden runt servicebyggnaderna, miljöstationen och i anslutning till hamnen.

Bevarandemål

- Det uppfyllda plana området längs kajkanterna är fritt från buskar.
- Områdena från slipen och upp till vinschen samt runt servicebyggnaderna och miljöstationen är gräsbevuxet och det finns spridda buskar.

Skötselåtgärder

- Röjning av buskar av igenväxningskaraktär.
- Hamnvärd och vandrарhemsvärd får röja grenar på buskar som växer ut över befintliga stigar efter den 15 juli.
- Strandstädning.

5.4 Skötselområde 4. Marina områden

Areal: 1704 ha, varav

delområde 4a: 1701 ha. *Omgivande vattenområden*

delområde 4b: 2,5 ha. *Yttre hamnen*

delområde 4c: 0,4 ha. *Hamnen på Norraskär*

Beskrivning

Hela området är exponerat utom inne i hamnbassängen. Hårdbottnarna har stor utbredning och är till stor del täckta med blås- och sågtång ner till 7,0 m. Blåmusselbankar och rödalger är vanliga. En mindre ålgräsäng med inslag av hårsärv finns sydöst om Södraskär. Mellan hårdbottnarna finns sand samt grusiga sediment.

Den yttre hamnen är det område mellan Södraskär och Norraskär som skyddas av pirar. Delar av området används som hamn och som farled in till den sprängda hamnen på Norraskär. Där finns också grunda hård- och mjukbottnar med naturlig vegetation och fauna. Hamnen på Norraskär är en rektangulär ursprängd hamnbassäng med ett djup på 2,8 m. Kajerna är byggda av betong och med bildäck som fasta fendrar. Det finns två kanaler in till hamnen, en från öster och en från väster samt en slip i nordöstra delen där det numera även finns en liten flytbrygga med två förtöjda roddbåtar, som används av hamnens gäster för att ro över till Södraskär.

Bevarandemål

- Marina områden utvecklas med naturlig dynamik. Vattenområdet i reservatet ingår i föreslaget Natura 2000 och är klassat som *Skär och små öar i Östersjön* (marin del, 105 ha) samt *Rev* (5050 ha).
- 4b) Delar av yttre hamnen som inte har funktion som hamn utvecklas genom naturlig dynamik.
- 4b och c) Hamnområdena bevaras som hamnar med minsta möjliga utsläpp eller andra påverkningar på miljön.
- Grå- och knubbsäl ska kunna vistas inom reservatet utan att bli störda (enligt Föreskrifterna för reservatet är det förbjudet att otillbörligt störa djurlivet).

Skötselåtgärder

- Åtgärder för att bevara hamnens funktion får utföras men med minsta möjliga störning på naturen. Innan alla åtgärder påbörjas ska samråd ske med länsstyrelsen.
- Arealer av blåmusslor och vegetation ska följas upp vart 10:e år.

6 Friluftsliv och turism

6.1 Beskrivning

Naturreseptatet har en populär och skyddad gästhamn både för långseglare och för båtägare som gör dagsutflykter från Karlskronaskärgården. I anslutning till hamnen på Norraskär finns servicebyggnader med toalett och sop-tunnor. På Södraskär finns vandrarhem, café med kiosk, rastmöbler och torrdass.

6.2 Övergripande mål

Områdets natur ska kunna upplevas utan att reservatets naturvärden påverkas negativt. Besökare ska dels få möjlighet att lära sig mer om områdets naturvärden kopplat till dess geovetenskapliga och kulturhistoriska utveckling, dels kunna erbjudas möjlighet till rekreation genom att vistas i ett naturskönt landskap.

6.3 Anläggningar för friluftslivet

Beskrivning

På Utklippan finns en skyddad gästhamn med bl. a. miljöstation, sopmaja och torrdass som drivs av *Utklippan Hamn och Vandrarhem AB*. På Södraskär finns vandrarhem, en restaurang och rastmöbler.

Bevarandemål

- Två väl underhållna informationstavlor med föreskrifter, karta och beskrivning av reservatets biologiska, historiska, forn- och kulturminnen samt geologiska värden ska finnas vid Hamnen på Norraskär och kajen på Södraskär.
- Anordningar för friluftslivet ska utformas på ett sätt som minskar risken för förstörelse eller oönskat slitage på de natur-, forn- och kulturmiljövärden som finns i reservatet.

Underhållsåtgärder

- Regelbunden översyn av informationsskyltar.

7 Utmärkning av reservatsgräns

Samtliga gränser går i vattnet vilket innebär att gränserna inte kommer att märkas ut.

8 Bränder och brandbekämpning

Brand anses i huvudsak vara negativt för de befintliga värdena i reservatet (paddor, häckande fågel, rastande fågel, molluskfauna, byggnader). I små områden med tjock gräsförna kan en begränsad brand dock ha en positiv effekt på naturvärdena. Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker med försiktighet i samråd med reservatsförvaltningen så att naturvärdena inte skadas.

Eftersläckning och bevakning

Markägaren är enligt lag skyldig att utföra eftersläckning och bevakning. Om så inte sker kan räddningstjänsten utföra eftersläckning och bevakning men markägaren får då stå för kostnaderna.

Åtgärd efter brand

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vatten för släckningsarbete ska tas från havet. Vatten från hällkar får inte användas då vattnet där är viktigt för groddjurens fortplantning.

9 Jakt /Jakt och fiske

På och runt Norraskär, Södraskär och i hamnen är all jakt annat än skyddsjakt på mink förbjuden. I övrigt inskränks inte rätten till jakt av reservatsbildningen.

Skydds jakt

Inom naturreservatet får skydds jakt på mink utföras. Skydds jakt får dock endast ske efter samråd med Länsstyrelsen. I de fall jakträttsinnehavaren inte har möjlighet att utföra nödvändig skydds jakt har Länsstyrelsen rätt att uppdra åt annan att utföra uppdraget.

Fiske

Frågan om införande av förbud mot fiske inom reservatet har övervägts. Länsstyrelsens bedömning är dock att det fiske som för närvarande bedrivs i området, inte utgör något hot mot naturvärdena och därmed föreligger det idag inget behov av reglering av fisket. Om det i framtiden skulle visa sig att det fiske som bedrivs står i konflikt med reservatets syfte, kommer Länsstyrelsen att utreda möjligheten att begränsa fisket. Om begränsningar bedöms nödvändiga, kommer sådana att införas.

10 Tillsyn, dokumentation och uppföljning**10.1 Tillsyn över föreskrifter**

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av föreskrifter. Länsstyrelsen kan anlita ombud för tillsyn och viss skötsel som städning, röjning av stigar samt påfyllning av eldplatser med drivved.

10.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av bevarandemål kommer att ske enligt av Naturvårdsverket fastställda manualer.

10.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Dokumentation av skötselåtgärder kommer att ske i skötseldos.

11 Kostnader och finansiering

Naturvårdsförvaltaren/Länsstyrelsen bekostar naturvårdsåtgärder enligt skötselplanen. Statens Fastighetsverk bekostar skötsel och underhåll av byggnader och hamnanläggningar.

12 Sammanfattning och prioritering av planerade Skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*	När
Betesdrift	Norraskär	Naturvårdsförvaltaren	3	Ej varje år. Efter 1 augusti.
Röjning	Norra- och Södraskär	Naturvårdsförvaltaren	2	Efter 1 augusti vid behov
Underhållsröjning av befintliga strövstigar	3a och 3c	Hamnvård och vandrarhemsvård	2	Efter 15 juli, vid behov.
Informationstavlor	Vid kajen på insidan av västra piren och på Norra-skär, kajen vid servicebyggnaderna	Naturvårdsförvaltaren	1	Inom 1 år
Röjning runt Forn- och kulturmiljölämningar	Norra- och Södraskär	Naturvårdsförvaltaren	2	Efter 1 augusti, vid behov
Dokumentation av skötselåtgärder	Hela naturreservatet	Naturvårdsförvaltaren	1	Efter utförda åtgärder
Uppföljning av bevarandemål	Hela naturreservatet	Naturvårdsförvaltaren	1	Enligt nationella riktlinjer
Strandstädning	Norra- och Södraskär, Degerhuvudet och småskären	Naturvårdsförvaltaren	2	Efter 1 augusti vid behov

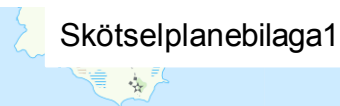
*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

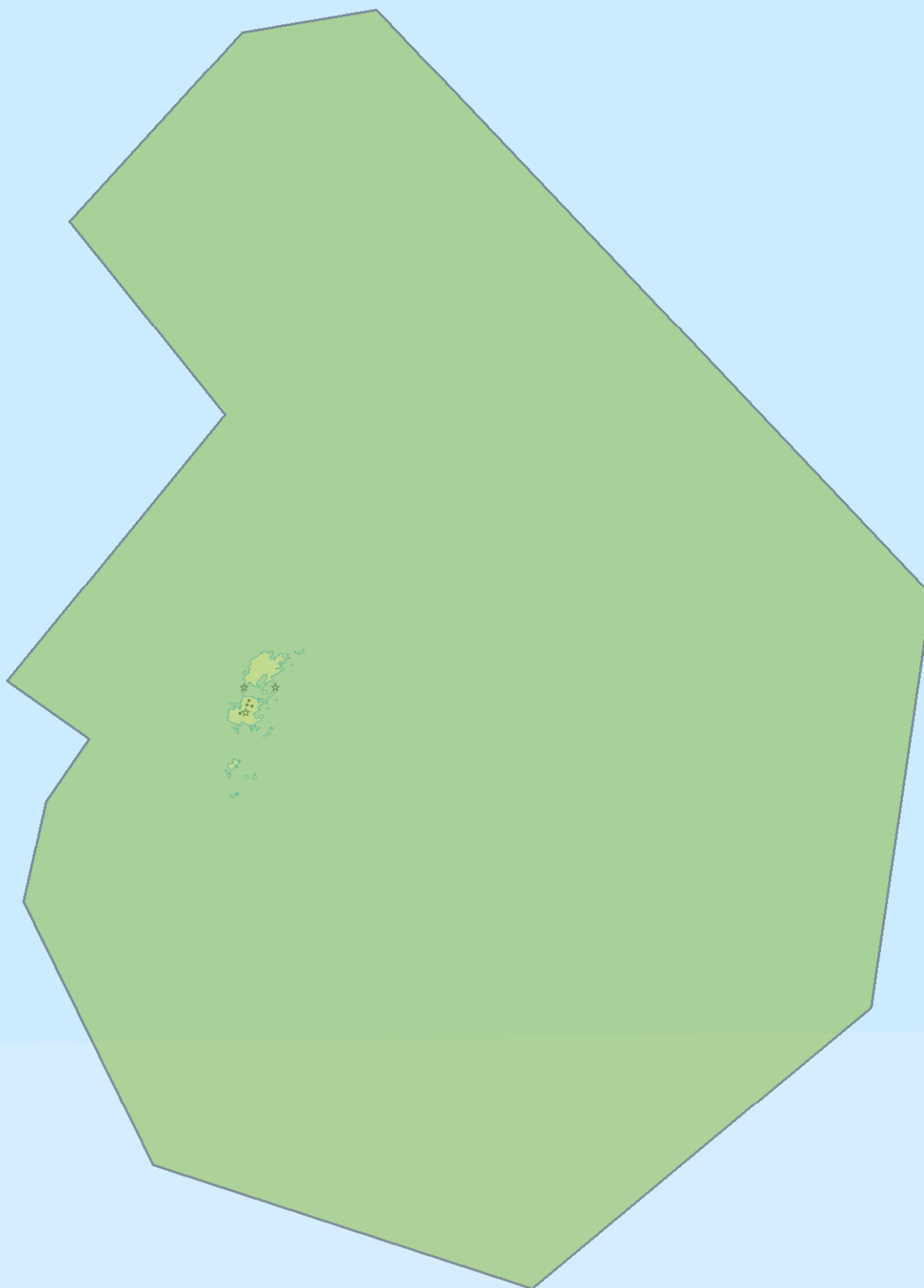
Naturreservatet Utklippan

Karlskrona kommun

Naturreservatets avgränsning

Skötselplanebilaga 1

Teckenförklaring

 Naturreservatets avgränsning

Naturreseptatet Utklippan

Karlskrona kommun

Skötselområden

Skötselplanebilaga 2

23

8

4a

Utklipporna

Utklippans hamn västra

4a

Utklippans hamn östra

Tomtningar

Utklippan

Degerhuvudet

Skötselområden

- 1a
- 1b
- 2
- 3a
- 3b
- 3c
- 4a
- 4b
- 4c

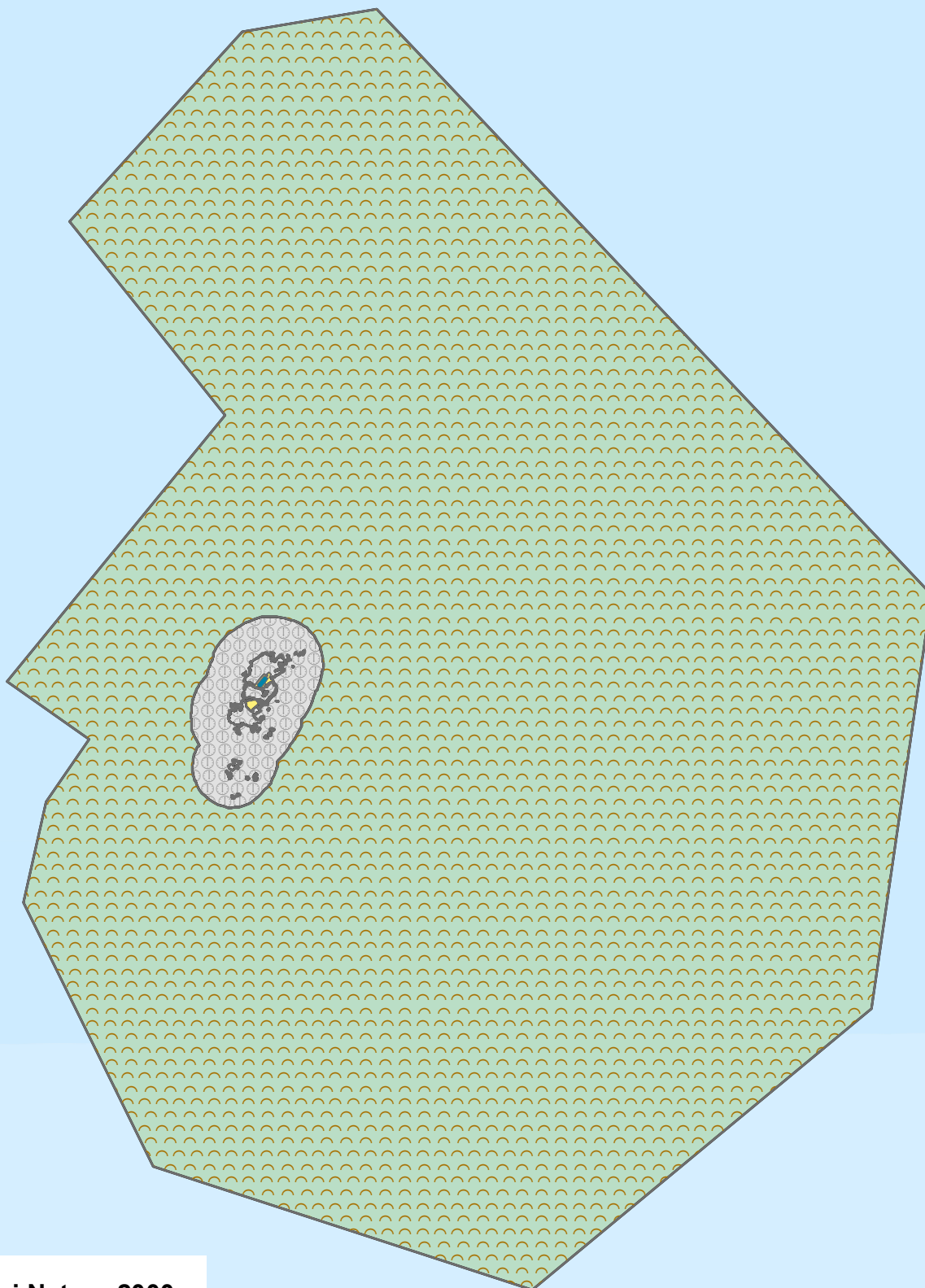

Naturreseptatet Utklippan

Karlskrona kommun

Naturtyper i Natura 2000

Skötselplanebilaga 3

Naturtyper i Natura 2000

- 1170 - Rev
- 1620 - Skär i Östersjön
- Icke natura: Hav
- Icke natura: Öppen mark

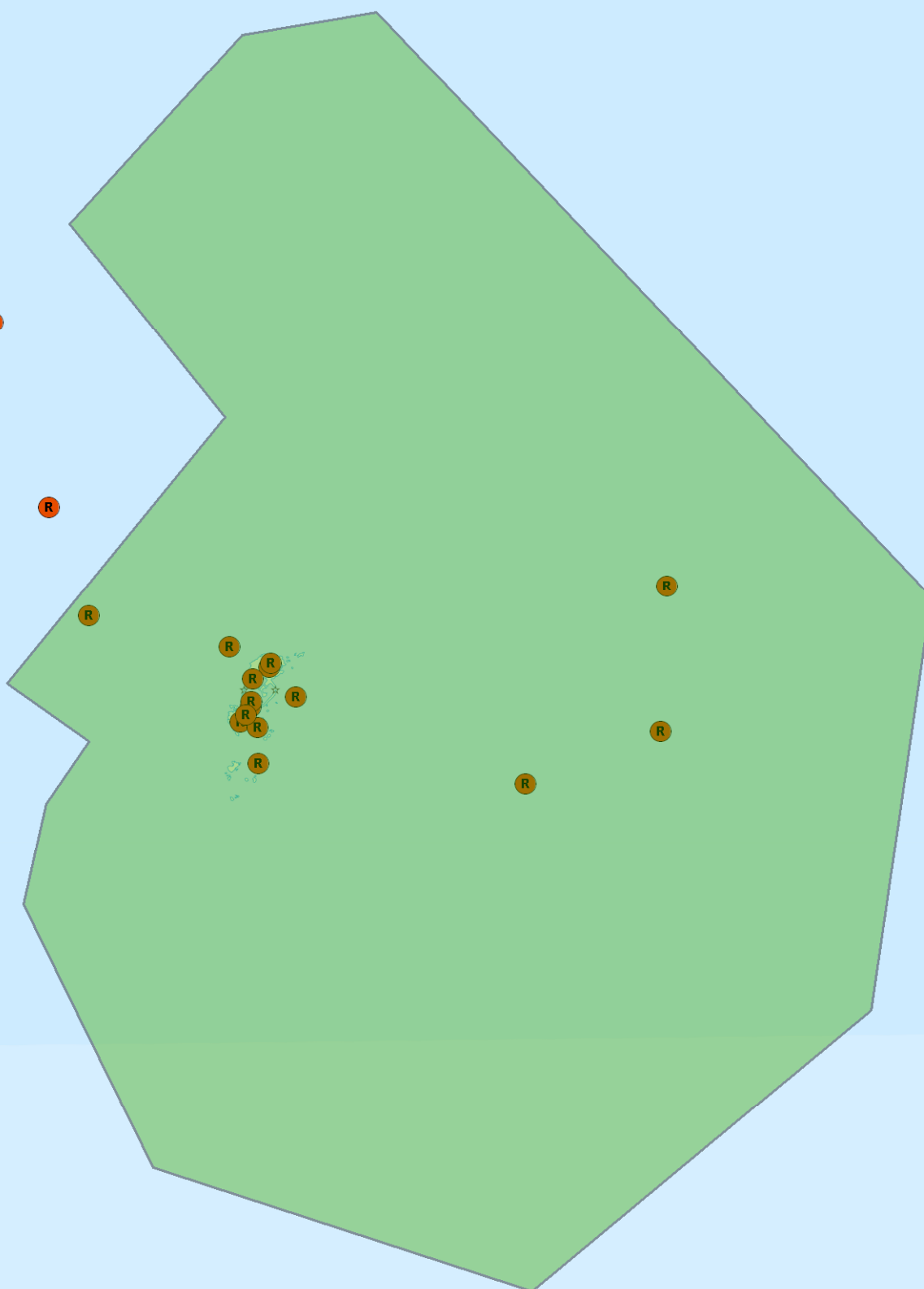
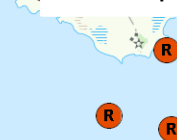

Naturreservatet Utklippan

Karlskrona kommun

Forn- och kulturlämningskarta

Skötselplanebilaga 4

Forn- eller kulturlämning

Naturreservatets avgränsning